

2022 год

**ЮБІЛЕЙ
ПЕРШАГА
ВЫДАННЯ**

**Звесткі
з архіва
Нацыянальнай
кніжнай
палаты
Беларусі**

Кніга, як і чалавек, мае дату нараджэння – год, калі яна ўпершыню была апублікавана. І, адпаведна, у кніг бываюць юбілеі, а яны, як вядома, з'яўляюцца своеасаблівымі каталізатарамі ўспамінаў і служаць нагодай для таго, каб звярнуць увагу на выдатныя старонкі гісторыі літаратуры і кнігадрукавання ды і ўвогуле ацаніць «базу даных» культурнай спадчыны, асэнсаваць яе ўнікальнасць.

У гэтай рубрыцы прадстаўлена інфармацыя аб мастацкіх творах класікаў беларускай літаратуры, першыя выданні якіх захоўваюцца ў архіве Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі і для якіх 2022 год з'яўляецца юбілейным.

60 гадоў

Мележ, І. Людзі на балоце /
І. Мележ. – Мінск : Дзярж. выд-
ва БССР, Рэд. мастацкай літ-ры,
1962. – 467, [2] с.

*Кніга друкавалася ў Мінску на
Паліграфічным камбінаце імя
Я.Коласа Галоўвыдата
Міністэрства культуры БССР.
Здадзена ў набор 20.12.1961 г.,
а падпісана да друку
21.03.1962 г.*

*Выданне мела цвёрды пера-
плёт і супервокладку,
змяшчала чорна-белыя
ілюстрацыі.*

Тыраж – 10 000 экзэмпляраў.

60 гадоў

«Людзі на балоце» – першы раман Івана Мележа з цыкла «Палеская хроніка». У трылогію ўвайшлі таксама кнігі «Подых навальніцы» (1965) і «Завеі, снежань...» (надрукавана ў 1976 годзе). У архіве пісьменніка засталіся накіды і занатоўкі да раманаў «За асакою – бераг» і «Праўда вясны».

60 гадоў

ЧАСТКА ПЕРШАЯ

Раздзел першы

Хаты былі на востраве. Востраў гэты, праўда, не кожны прызнаў бы за востраў — аб яго не пльскаліся ні марскія, ні нават азёрныя жвалі. Павокал адно гніла куп'істая дрыгва ды моклі папурыя лісы.

Вёска тулілася ля берагу вострава — платы агародаў дае-нідае забігалі на куп'е ўзболатка. З другога боку, на поўнач, балоты крыжу адступалі, дорачы людзям існае поле, ускрай якога пад няроўным хвойнічкам ціха бялелі крыжы могілак. Адступалі балоты і на заходнім бачу, дзе рунелі ці жаўцелі да краю лесу палі, таксама скупыя, няўдачныя, хоць у іх глебе і было менш пяску. З поўдня балоты апоў надбіраліся да сала-

6

Першапачаткова раман «Людзі на балоце» быў надрукаваны ў часопісе «Полымя». Цікава, што Іван Мележ прынёс у часопіс рукапіс разам са спісам магчымых назваў рамана. Іх было пятнаццаць, але пісьменніку найбольш падабаліся дзве: «Людзі на балоце» і «Туманы над багнай». Урэшце, перад тым як здаць нумар у набор, раман назвалі «Туманы над багнай».

60 гадоў

Раман «Людзі на балоце» перакладзены на 16 моў свету, у тым ліку на рускую, украінскую, нямецкую, армянскую, літоўскую, латышскую, эстонскую, малдаўскую, казахскую, кітайскую і інш.

У 2010 годзе студэнт Акінвумі Агуэбе пераклаў раман «Людзі на балоце» на мову яруба, якая з'яўляецца найбольш распаўсюджанай з 400 моў Нігерыі. Як адзначаў перакладчык, у мове яруба няма адмысловага слова для абазначэння балота, таму даводзілася перадаваць гэтае паняцце апісальна, і літаральна назва рамана ў перакладзе гучыць як «Людзі на мокрым пяску».

60 гадоў

На працягу 60-х і 70-х гадоў ХХ ст. раман «Людзі на балоце» амаль штогод перавыдаваўся мнагатысячнымі тыражамі то ў выдавецтвах Мінска («Мастацкая літаратура», «Беларусь», «Народная асвета», «Юнацтва»), то за межамі Беларусі (напрыклад, у Кіеве, Кішынёве, Ерэване, Алма-Аце, Берліне, Таліне, Вільнюсе). Самым вялікім тыражом – у 110 000 экзэмпляраў – раман выйшаў у 1977 годзе ў выдавецтве «Народная асвета».

Пачынаючы з 80-х гадоў ХХ ст. раман перавыдаваўся радзей і меншымі тыражамі, але з нязменнай рэгулярнасцю. Апошняе выданне твора адбылося ў 2021 годзе ў мінскім выдавецтве «Папуры».

Калі суміраваць тыражы ўсіх выданняў рамана «Людзі на балоце» з 1962 па 2021 год, то атрымліваецца, што за гэты перыяд было выдадзена каля 660 000 экзэмпляраў. Да іх трэба дадаць і аўдыёкнігі, якія ў вялікай колькасці пачалі стварацца ў 2000-х гадах.

У 1965 годзе раман «Людзі на балоце» быў экранізаваны рэжысёрам Аляксандрам Гутковічам і сцэнарыстам Эдуардам Герасімовічам на Беларускай тэлебачанні. Трэхсерыйная тэлекарціна «Людзі на балоце» была заснавана на асноўных сюжэтных лініях рамана.

Наступную спробу экранізацыі ажыццявіў у 1979 годзе рэжысёр Уладзімір Забэла.

Самай вядомай экранізацыяй рамана «Людзі на балоце» стала праца Віктара Турава: у 1981 г. — 2 серыі, 15 частак.

*5 верасня 2010 г. у
Хойніках адкрыта скульп-
турная кампазіцыя па
матывах рамана «Людзі
на балоце» Івана Мележа.*

